

U ČEMU TREBA STRUČNO USAVRŠAVATI KUSTOSE?

Ovo pitanje je jedno od onih kojima se poklanja svjetska pažnja u muzejskim krugovima. Nikada se ranije nije toliko mislilo o planiranju kurseva za stručno usavršavanje početnika u muzejskoj profesiji. U Evropi, Aziji, u Sjevernoj i Južnoj Americi i Africi otvaraju se kursevi, a mnogi od njih se razvijaju u univerzitetske ili postdiplomske odsjeke, drugi u muzeje ili umjetničke galerije, neki putem srećne saradnje između univerziteta i galerija, a neki putem muzejskih udruženja, a namjena svih je da pripreme kustosa za raznovrsne dužnosti i odgovornosti te profesije. Slučajno upotrebljavam termin "kustos" u njegovom širem smislu za svakog ko ima profesionalne odgovornosti za muzejske zbirke, a ne ni u jednom njegovom užem smislu za kustos, tehničar ili konzervator.

Povećani interes za stručno usavršavanje treba pozdraviti, jer su se suviše dugo mnogi muzeji zadovoljavali time što su svoje mlađe osoblje davali na obuku starijim kolegama, koji su stekli puno iskustvo kroz široke dužnosti kustosa. Ja naglašavam "suviše dugo", jer mi izgleda da muzejsko osoblje, naročito mlađe, teži da se slobodnije i češće kreće iz jedne institucije u drugu; iskustvo koje bi oni stekli u jednom muzeju /pod nadzorom starijeg kolege/ ne bi neophodno bilo najbolja priprema za rad u drugom; isto tako, starije osoblje teži da se optereti sa jako mnogo drugih obaveza, a da bi moglo obučavati mlađe kolege uspješno kao nekad. Izgleda na mjestu da bi trebalo potražiti svrsishodniji i pažljivo planiran način usavršavanja iz čega bi, nadajmo se, kao rezultat dobili mnogo bolju muzejsku uslugu i bolji status profesije /Dr Duggan-ov "Profesionalizam koji stalno raste"/.

Pitanje "U čemu treba usavršavati kustose?" je u stvari drugo od tri vrlo tijesno vezana pitanja: "Zašto da usavršavamo kustose?", "U čemu treba usavršavati kustose?" i "Kako usavršavati kustose?". Prvo pitanje /"Zašto treba usavršavati kustose?"/ jedva da treba postavljati, a pogotovo odgovarati na njega u ovom sklopu. Usavršavamo ih zato što su, nasuprot onome u šta bi neki htjeli da vjerujemo, rukovođenje muzejom i odgovarajuća briga o zbirkama vještine koje se ne stiču lako instinktom, niti čak sasvim zdravim razumom. Izvjesno prenošenje akumuliranog iskustva je osnovno, izuzev ako svaki kustos ne treba, uprazno i bez efekta, da za sebe nauči čeprkanjem, a napredak se, skladno tome, može gotovo isključiti. Treće pitanje /"Kako usavršavati kustose?"/ je stvar za detaljnije razmatranje nego što se može sada ovdje izvesti i ono će se posebno ticati nekih od nas na međunarodnom simpozijumu, sljedeća dva dana. Ali, ipak, možda je važno da se kratko primjeti da, jednostavno zbog višestrukih potreba kustosa i širokog domena vještina i sposobnosti koje on mora da usvoji, stvarno odgovarajući kurs stručnog usavršavanja nije jednostavna stvar i možda je zbog toga razvoj ovakvih kurseva širom svijeta toliko spor.

Sada se ne može odgovoriti na drugo pitanje /"U čemu treba usavršavati kustose?"/, niti formulirati program obuke a da se prvo ne uzme u obzir sama priroda muzejske profesije, a ona je apsolutno određena osnovnom namjenom muzeja. Ovo mora biti polazna tačka za svako razmišljanje i planiranje - ne samo u vezi sa stručnim usavršavanjem, nego sa bilo kojom drugom muzejskom temom koju možemo izabrati za diskusiju.

Muzej ima dvije namjene - ili bolje, dva područja namjene. Jedno je interno i tiče se zaštite, korištenja i proučavanja njegovih zbirki; drugo je eksterno i odnosi se na ljude za čiju se dobrobit i održavaju zbirke. Na ovaj način sve muzejske profesije moraju učestvovati u ova dva aspekta. Kustos ima dvije odgovornosti: jednu prema zbirka, a drugu prema publici. On se mora usmjeriti ka unutra svojom brigom za primjerke iz zbirke i njihovo proučavanje, ali i ka izvan svojom dužnošću da ih predstavi i interpretira posjetiocima.

On mora biti naučnik koji je sposoban da odredi vrijednost, prosudi i shvati značaj predmeta za koje je odgovoran; on takođe mora biti spona sa izvanjskim svijetom, da je sposoban da rasvijetli i interpretira svoju zbirku zavisno od različitih potreba publike. Skladno s tim, stručno usavršavanje muzejskog osoblja treba da odrazi ova dva elementa - važna i za predmete u zbirci i za posjetioce.

Cjelokupni posao planiranja nastavnog programa sastoji se, u stvari, iz niza ovakvih balansi između dva elementa /Dr Duggan-ov "Kustoski balancerski konopac"/: eksponata i publike; teorije i prakse; filozofije i tehnike; opšte muzejske organizacije i primjene specijalnih disciplina. Iz svih ovih stvari zajedno vidi se da kustos treba da je obučen djelomično kao historičar /ili historičar umjetnosti, prirodnjak, ili neki drugi stručnjak/ da bi mogao proučavati i vrijednovati svoj materijal; djelomično /ma kakva da mu je specijalnost/ kao naučnik da bi razumio fizičku brigu za svoje kolekcije; djelomično kao tehničar da bi ih znao izložiti i prezentirati na efektivan način; djelomično kao filozof, da bi znao zašto izlaže, čuva ili konzervira; djelomično kao pedagog da bi mogao interpretirati i objasniti taj materijal; djelomično kao šoumen da bi privukao i zadržao pažnju posjetilaca; djelomično kao administrator ili menadžer da bi efikasno organizovao svoju ustanovu ili odjeljenje.

Svim ovim stvarima, i još nekim, treba poučiti kustosa. Na primjer, među popratnim zahtjevima je i aktuelna pažnja koja se poklanja metodama davanja informacija. Ako se muzej prizna kao sredstvo komuniciranja, što sigurno jeste, onda su informacije njegovo najvažnije sredstvo; ako treba da se njegovi izvori informisanja efektivno upotrebe, onda treba da se nauče i efikasni metodi za izdvajanje informacija. Jedan je onaj muzej koji ima jedinstvenu informaciju zaključanu u svojim zbirka i zabilješkama, koje se ne mogu dobiti, jer nema organizovanog metoda da se informacije daju.

Osnovni proces komuniciranja i različite tehnike kojim muzeji komuniciraju treba da se takođe prouče: ovdje se, mislim, nalazi svrha znatnih proučavanja i razmišljanja prije nego bude-
mo u situaciji da kustose efektno usavršavamo u nauci komuni-
ciranja, što bi smo svakako trebali činiti. Takođe, ako se koncept
muzeja kao javne službe spremnije prihvati, a siguran sam da
prihvata, tada muzej mora biti organizovan kao služba, a ne samo
kao pasivno spremište; i ovdje se tehnika rukovođenja /lično ru-
kovođenje i rukovođenje institucijom/ mora naučiti da bi se naj-
efektnije i najefikasnije iskoristila sva muzejska radna snaga,
materijal i pomagala.

Međutim, htio bih iznijeti mišljenje da se najvitalnija
stvar u kojoj moramo usavršiti kustosa i koju moramo naučiti od-
nosi na svrhu muzejskih aktivnosti. Sigurno je važnije da mladog
kustosa poučimo šta je svrha muzeja, nego koja je tehnika kojom
se ova svrha postiže. Ako on sasvim shvati zašto nešto izlaže,
konzervira ili deponuje, onda će mu trebati manje instrukcija
kako će ovo uraditi. On čak može da sam za sebe razradi metodu.
Zato moramo kustose učiti da misle - misle o svrsi muzeja, njho-
voj ulozi u društvu - a tek onda da misle kako se najbolje može
postići ova svrha. Ovo je to, uz sve veću svijest o našoj profe-
sionalnoj odgovornosti, šta treba učiti kustose da rade.

H. Raymond Singleton

Univerzitet u Leicester-u
Engleska

S engleskog

Dževahira Saračević-Arslanagić

Gornji tekst je referat što ga je H. Raymond Singleton podnio
Udruženju britanskih muzeja, u Leicester-u /Engleska/, jula
1969. godine.

ICOM ANNUAL, N^o1, 1969, str.21